

Posudek bakalářské práce

Jan KASL, *Historie hradu a zámku Hauenštejn (Horní Hrad, kraj Karlovarský)*

Hradec Králové 2017

Práce o rozsahu 86 stran (z toho 18 stran příloh) se skládá z Úvodu (s. 1-4), dále odborných kapitol : Kastelologický vývoj (s. 5-9), Archeologický výzkum (s. 10-14), Současné architektonické prvky (s. 15-17), Středověké dějiny hradu (s. 18- 29), Raný novověk (s. 29-39), Vrcholný novověk (s. 40-48), Moderní dějiny (s. 49- 55), Pověsti (s. 56-59) a Závěru (s. 60-61). K práci dále patří Sezamu pramenů a literatury (s. 62-65), seznam příloh (s. 66-68) a potom vlastní přílohy (celkem 23 – s. 69-86).

V Úvodu se autor stručně zabývá polohou objektu, který byl zpočátku nevelkým hradem, několika přestavbami se změnil v zámek-naposledy pseudogotický, aby po roce 1945 zcela zbytečně zpustl a byl odsouzen k zániku, až se ho ujal právník františka Palckého Pavel Palacký, který se v současnosti pokouší o jeho záchranu. Dále v Úvodu autor celkem vyčerpávajícím způsobem charakterizuje prameny a literaturu o tomto objektu, jen lze mít námitku pro formě zpracování této informace. Obvyklejší je v části odborné práce hodnotící literaturu uvádět v textu jen stručně autora a název práce a její obsah, přesné bibliografické údaje, případně další připomínky se řadí do poznámek pod textem, což zde není splněno. Do této kapitoly mohla být zařazena i informace o hmotných pramenech (archeologických nálezech z hradu), kterým autor věnuje samostatnou kapitolu. V Úvodu v souvislosti s charakteristikou literatury jen stručně informuje o archeologické literatuře a v ní zmíněných nálezech. V hodnocení pramenů mohly být i stručně zmíněny i ikonografické prameny, kterých autor v dalším zpracování využívá.

Údaje z kapitol Kastelologický vývoj, Současné architektonické prvky a některé části kapitoly Archeologický výzkum by neměly být rozebírány izolovaně, ale ve spojitosti s pojednáním o historickém vývoji, neboť propojení historických poznatků s poznatky dějin architektury a středověké archeologie představuje základ moderního kastelologického bádání.

Vlastní historii hradu autor rozdělil, jak již uvedeno výše, do čtyřech kapitol odrážejících určitou specifiku vývoje objektu.

Kapitola o středověkých dějinách (od vzniku hradu do roku 1492) je rozdělena do 5 částí – Počátky hradu, husitství a vláda Ilburků (3 kratší podkapitoly). Problematické je vymezení

této kapitoly rokem 1492, který se váže na obecné dějiny – objevení Ameriky, nikoli na nějakou specifiku z dějin hradu. V této úvodu kapitoly řeší autor otázku vzniku hradu, v souladu s názorem většiny badatelů, předpokládá jeho vznik v 2. polovině 13. století, snad za Přemysla II. nebo Václava II. a na základě rozboru místního jména spojuje hrad s hornickou činností.

První zprávu o hradu z roku 1336 dokládá autor citací z pramenů - Pozůstatky desk zemských I, s. 406 (s.18), druhou z roku 1357 týkající se směny majetku mezi Karlem IV a klášterem v Postoloprtech, kde hrad však není vysloveně uváděn, odkazuje jen na literaturu (s. 18-19), i když dokument je publikován in RBM VI/2, č. 668, s.379-380. I další dějiny ze středověkého období jsou odkazovány jen na literaturu.

Jádrem druhé historické kapitoly Raný novověk omezené léty 1492-1789, ani tento druhý rok se bezprostředně neváže k dějinám hradu, logičtější by byl rok 1771, kdy po vymření Šliků přešel objekt do majetku císařského domu. Tři podkapitoly této části se zabývají hlavně dobou vlády Šliků na hradě, které skončilo právě v roce 1771. Tomuto rodu jsou věnovány i tři genealogické přílohy (č. 13, 14, 15). Pozornost je v této kapitole věnována přestavbě hradu na renesanční zámek zřejmě po požáru v roce 1600 a je doložena i několika údaji o architektuře, stejně tak jsou zde uvedeny i architektonické údaje dokládající barokní úpravy (s.37 -39). Tyto architektonické údaje nejsou pochopitelně výsledkem autorova terénního výzkumu, ale jsou převzaty z publikace L.Zeman –K.Drhovský, Horní Hrad Hauenštejn, Plzeň 2003. Z této doby má pocházet podle těchto autorů i nejstarší vyobrazení Hauenštejna. Škoda, že ho v příloze autor nereprodukoval.

Kapitola nazvaná Vrcholný novověk (název považuji za problematický) omezený problematickým rokem 1789 a rokem počátku I. světové války 1914. Možná byl vhodnější název Hauenštejn v dlouhém 19. století. Kapitola je rozdělena do 3 podkapitol. Podle mého názoru bylo logičtější zařadit jako první podkapitolu o rodě Buquoyů (zde zařazena jako 3. podkapitola na s. 44-48) a teprve potom přejít k jejich činnosti na Hauenstějně - dvěma fázím pseudogotické přestavby staršího zámku.

V části pojednávající o rodu Buquoyů se autor zabývá jejich francouzským původem, vztah ke Španělsku byl dán tím, že část jejich panství (Grand a Petit Buquoy) byla v dnešní Belgii, tehdejším Španělském Nizozemí. Všimá si osobnosti Karla Bonaventury Buquoye, který přišel v době stavovského povstání do služeb Habsburků a získal některá jihočeská panství (Rožmberk, Nové Hrady, Libějovice). Dalším vývojem rodu se nezabývá, připomíná až Jana

Nepomuka Buquoye z 2. poloviny 18. století. Synovec Jana Nepomuka Jiří František Buquoy se přizemnil v roce 1806 na Červený hrádek u Chomutova (manželka Marie Gabriela z Rottenhanu). Tento sňatek přivedl rod do severozápadních Čech. Zmíněná Marie Gabriela koupila v roce 1839 panství Hauenštejn, které tak získali nakonec Buquoyové. A právě z iniciativy této šlechtičny, která prováděla různé úpravy již na Červeném Hrádku, začaly největší přestavby Hauenštejna popsané v 1. a 2. podkapitole. Torzovitost výkladu o genealogii Buquoyů doplňují přílohy -4 genealogické tabulky tohoto rodu (příloha č. 16-19).

Potomci uvedených manželů sídlili na Hauenštejně až do jara 1945. Poslední Buquoy Karel Georgd byl odsouzen na základě Benešových dekretů a zemřel v roce 1952 ve vězeňské nemocnici – autor uvádí nesprávně v Brně-Mírově. Autor s odvoláním na práci P. Koblasý *Stručné dějiny rodu Buquoyů*, České Budějovice 2002 uvádí, tento Buquoy se za okupace ničím neprovinili (s. 49).

První etapa buquoyské pseudotické přestavba Hauenštejna je charakterizována jen na základě údajů v Richarda Schmidta v Soupisu památek v okrese Jáchymovském, s. 123 – 125 a na základě údajů ve výše citované publikaci Zeman- Drhovský, s. 15. Druhou etapu, která dala zámku dnešní podobu, provedl Ferdinand Marie Buquoy, zakladatel hauenštejnské větve rodu. I tuto etapu popisuje autor jen na základě údajů literatury (s. 42-43)

Závěrečná historická kapitola nazvaná Moderní dějiny pojednává o osudech pseudogotického zámku od roku 1945 do současnosti a je rozdělena do tří podkapitol. První zachycuje devastaci zámku v letech 1945- 2000., druhá jeho obnovu počínaje rokem 2000 za Pavla Palackého, třetí pak plány jak opravený objekt bude využíván. Tuto kapitolu nelze považovat v pravém slova smyslu za vědecké pojednání, ale za dokumentaci mnoha událostí, které mnohdy nejsou doloženy písemnými prameny a budou postupně zapomínány, s cílem zachovat o těchto událostech, které vedly téměř k zániku pozoruhodné architektury Hauenštejna a potom k její záchraně, paměť pro budoucnost.

Poslední kapitola nazvaná krátce Pověsti může být předmětem předmětem diskusí. V žádném případě nejde o historické pojednání, takže může být namítáno, že do odborné historické práce nepatří, ale na druhé straně, jestliže vezmeme v úvahu, že jde ve většině případů o nově vytvářené pověsti pro získání atraktivity objektu, pak toto zařazení je důležité pro budoucí spíše folklorní než historické bádání, neboť ukazuje „novodobost“ nikoli historičnost těchto pověstí.

Závěr hodnotí jakých výsledků bádání autor dosáhl či nedosáhl. Lze akceptovat autorův závěr, že se mu podařilo vytvořit ucelený přehled historie Hauenštejna od vzniku po současnost, i když proti některým postupům jsou v tomto posudku vznášeny námitky. Ovšem byl to nejen Bernau, ale i Heber a Sedláček, kdo shrnutí dějin objektu do své doby učinili, i když bez archeologických a architektonických poznatků. Přínosem je i odmítnutí některých negativních faktů vázaných na Hauenštejn (např. negativní hodnocení Viléma z Ilburka, pobyt Hitlerjugend na hradě). Trochu subjektivně se autor domnívá, že výsledky bádání snad přispěly i k růstu zájmů o západočeské památky a jejich obnovu. Problematické je závěrečné tvrzení o objevení 3 pověstí o hradě a jejich využití při provádění návštěvníků.

Závěrečný Seznam pramenů a literatury ukazuje širokou heuristickou základnu práce

Pokud jde o přílohy, tak svými genealogickými tabulkami velmi vhodně doplňují text. Snad sem mohlo být zařazeno více příloh ikonografického charakteru jako starší vyobrazení objektu nebo fotodokumentace ze záchranných prací probíhajících na hradě. Za závažný nedostatek v oblasti příloh považuji absenci plánů Hauenštejna, do nichž by byl zaznamenán architektonický vývoj hradu i rekonstrukční práce

Závěr:

Kladem práce Jana KASLA, *Historie hradu a zámku Hauenštejn* je poměrně podrobně na základě znalosti pramenů a literatury zachycená historie hradu a později zámku Hauenštejna i současných snah o jeho záchranu. Negativem jsou některé formální nepřesnosti ve zpracování (zvláště citace v Úvodu – části zabývající se prameny a literaturou) a oddělení informací o archeologickém a architektonickém průzkumu objektu od zpracování historie objektu. Dále pak absence plánu Hauenštejna, kterému je práce věnována

prof. PhDr. František Musil, CSc

Hradec Králové 31. 5. 2017